

Van euforie tot Ostalgie

Vijftien jaar Duitse eenwording

Achtergrond - 3 oktober 2005

(3 oktober 2005) “Nu groeit samen, wat samen hoort” sprak de voormalig bondskanselier [Willy Brandt](#) op het bordes van het stadhuis in Berlijn kort na de val van de Muur in november 1989. Het is vandaag vijftien jaar geleden dat Oost- en West-Duitsland officieel werden verenigd. De vraag is, in hoeverre het voormalige Oost-Duitsland en de zogenaamde ‘oude deelstaten’ nu ook daadwerkelijk zijn samengegroeid. Na de breed gedeelde euforie van de eerste jaren is men zich vooral gaan realiseren dat dit proces wel eens erg lang kan gaan duren.

Voor de bevolking van de ‘nieuwe deelstaten’ is de recessie een gevoelige tik geweest. De door de stagnatie uit de DDR-tijd toch al structureel zwakkere deelstaten zijn hard getroffen: de werkloosheid is sterk toegenomen, de jeugd trekt nog vaker dan voorheen naar het Westen en het welvaartsniveau is duidelijk achtergebleven bij dat van het Westen van Duitsland. Nieuwe investeringen zijn, mede dankzij de verouderde infrastructuur, voor een groot deel uitgebleven en voor het wegvallen van de vroegere bedrijven is tot nu toe onvoldoende compensatie gekomen.

De blijdschap in het Oosten over de eenwording heeft daardoor plaatsgemaakt voor *Ostalgie*: men verlangt terug naar de goede kanten van de DDR, waar, zo meent men, iedereen werk had en de sociale cohesie veel sterker was. Deze teleurstelling biedt kansen aan zeer linkse ([PDS](#), nu [Die Linkspartei](#)) en extreem-rechtse ([NPD](#) en [DVU](#)) partijen, die onder andere bij recente deelstaatverkiezingen in Saksen en Brandenburg behoorlijke aantallen kiezers wisten te paaien.

Ook in het Westen heeft zich teleurstelling over de vereniging breedgemaakt. In zekere zin is ook hier een vorm van nostalgie aan te treffen: voor de eenwording, zo gaat de gedachte, had men een stabiel politiek en economisch systeem opgebouwd. Juist die eenwording heeft dit systeem behoorlijk onder druk gezet. De enorme belasting die de nieuwe deelstaten voor de Duitse economie vormen wordt duidelijk gevoeld bij de pogingen de Duitse economie te hervormen.

Sommigen laken dan ook de houding van de Oost-Duitse bevolking, die, hoewel ze

het toch beter had dan voor 1989, vooral lijkt te klagen (*Jammerosis*). Ook de opkomst van de extreem linkse en rechtse partijen in het Oosten bevreemdt velen in het Westen. Discussies over een vermeende asocialere en passievere mentaliteit van voormalige DDR-burgers, waarmee onder andere Edmund Stoiber zich in de recente verkiezingsstrijd in het Oosten erg ongeliefd heeft gemaakt, hebben de gevoelde afstand tussen Oost en West nog vergroot.

Kloof

Al met al tekent zich vijftien jaar na de eenwording een weinig rooskleurig beeld af. Er lijkt nog altijd een behoorlijke kloof te bestaan tussen Oost en West, zowel economisch als mentaal. Verwonderlijk is dat niet: de afstand die vanaf 1989 overbrugd moest worden, was enorm. In die zin is er de afgelopen vijftien jaar al veel verbeterd: het welvaartsverschil tussen oude en nieuwe deelstaten is afgenomen, en er zijn hoopgevende signalen dat de overgang naar nieuwe bedrijfssectoren ook in het Oosten steeds beter slaagt. De democratie heeft zich de afgelopen vijftien jaar ook in de nieuwe deelstaten weten te vestigen, en de opkomst van populistische partijen was weliswaar schokkend, maar bracht toch zeker geen politieke aardverschuiving met zich mee.

Zo lijkt de teleurstelling over de vereniging vooral een gevolg te zijn van de hoge verwachtingen die er aanvankelijk mee verbonden waren. Het vrijwel ontbreken van realistische inschattingen over de kosten van de eenwording en de overspannen hoop op een samengroeien van beide delen heeft het proces geen goed gedaan. Oost en West-Duitsland zijn de afgelopen vijftien jaar wel degelijk dichterbij elkaar gekomen, maar het zal nog lang duren voor de woorden 'oost' en 'west' in Duitsland geen rol meer spelen.

Peter van Dam studeert moderne Duitse en Nederlandse geschiedenis en is werkzaam aan het Duitsland Instituut Amsterdam.

De digitale/internet-zender /Geschiedenis van de VPRO besteedt de hele week aandacht aan de vereniging van Duitsland. Onder het motto DDR + BRD = D kunt u hier t/m 7 oktober uniek historisch beeldmateriaal over 'de drie Duitslanden' vinden.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/1821/van-euforie-tot-ostalgie>